ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ORTAK DERSLER BÖLÜM BAŞKANLIĞI
TÜRK DİLİ – I

ANLATIM TÜRLERİ 2

Bu bölümü çalıştıktan sonra;

- ✓ Öykünün tanımını ve temel özelliklerini öğreneceksin.
- ✓ Öykünün yapı ögelerini (olay, kişiler, zaman, yer, anlatıcı) tanıyacaksın.
- ✓ Olay ve durum öyküsünü ayırt edebileceksin.
- ✓ Öykü türlerinin öncü yazarlarını ve örneklerini bileceksin.
- ✓ Farklı anlatıcı türlerinin öyküdeki etkisini değerlendirebileceksin.

A. Kurgusal Türler 2

1. Öykü

1.1 Tanımı

Öykü; yaşanmış, yaşanabilir ya da kurgulanmış olayları, bazen de yaşamdan çeşitli kesitleri ya da türlü insani durumları zaman, kişi ve yer ögeleriyle ilişkilendirerek anlatan kısa yazılardır. Gündelik hayatı konu alan, kısa ve kurmaca anlatılar olarak tanımlanır. 14. yüzyılda Giovanni Boccacio'nun 'Decameron' adlı eseri, türün ilk örneklerindendir. Öykü Batı'da 19. yüzyılda gelişmiş, Maupassant, Çehov, O'Henry gibi yazarlar modern öyküye öncülük etmiştir.

1.2 Başlıca Ögeleri

Öykünün başlıca ögeleri şunlardır:

- Olay (Vaka): Genellikle tek olay veya bir ana olay etrafında gelişen küçük olaylar bulunur. Serim, düğüm, çözüm bölümleriyle yapılandırılır.
- Durum: Olaya dayanmayan, insanlık hâllerine odaklanan anlatımlardır.
- Kişiler: Sınırlı sayıda ve seçilmiş ayrıntılarla betimlenen birey ya da karakterlerdir.
- Yer (Mekân): Öykünün geçtiği somut ya da soyut ortamlardır.
- Zaman: Olayın geçtiği zaman dilimi (olay zamanı) ve anlatım zamanı olmak üzere iki türdür.
- Anlatıcı: Birinci, ikinci ya da üçüncü kişi anlatımı olabilir. Tanrısal (egemen) anlatıcı türü de kullanılır.

1.3 Türleri

Olay Öyküsü (Maupassant Tarzı): Belirgin bir olay etrafında gelişir. Okurun merak duygusu ön plandadır. Öncüsü Guy de Maupassant, Türk edebiyatındaki temsilcileri: Ömer Seyfettin, Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin vb.

Durum/Kesit Öyküsü (Çehov Tarzı): Olaydan çok atmosfer ve ruh hâli ön plandadır. Okuyucuyu düşündürmeyi hedefler. Öncüsü Anton Çehov, Türk edebiyatındaki temsilcileri: Memduh Şevket Esendal, Sait Faik Abasıyanık vb.